

Güney Afrika'da Karşılıklı Yardımlaşma

Stefanie Knoll

Nisan, 2009

İçindekiler

Kropotkin'in Çalışması Hala Geçerlidir . .	3
Karşılıklı Yardımlaşma Nedir?	5
“Kilise” ve Hayırseverlik	7
Hayvanlar ve İnsanlarda genel olarak karşılıklı yardımlaşma	8
Kültüre Dayalı Karşılıklı Yardımlaşma . .	17
Günümüz Toplumuyla İlişkisi	20

Karşılıklı yardımlaşma önemli ve geçerli bir anarşist kavramdır. Bu kavram, daha iyi bir dünyaya dair olguları, Güney Afrika dahil her yerde görebileceğimizi ve bu yeni dünyanın, mevcut kültürel pratiklerin üzerine ve genişleterek nasıl inşa edilebileceğini gösterir.

Kropotkin'in Çalışması Hala Geçerlidir

Piotr Kropotkin sadece önemli bir anarşist militan ve düşünür olmakla kalmayıp iyi bilinen bir coğrafyacı ve bilim insanıydı. En ünlü kitabı olan “Karşılıklı Yardımlaşma”, Sosyal Darwinizm’e¹ ve insan doğası hakkındaki genellemelere² sağlam bir eleştiri getirir. 19.yy’dan başlayarak insan doğasının özünde iyi mi yoksa kötü mü olduğu hakkında bir tartışma süregelmıştır. İdealistler insanın aslında iyi olduğunu ve savaşların uygarlık yzünden olduğunu savunurlar. Diğer yandan -dünya çapında egemen politik düşünce olan- gerçekçiler, insanların özünde kötü olduğunu ve devlet araya girmediğinde her

¹ Evrim Teorisinin (Darwinizm) toplumsal ilişkilere uyarlanması, “en güçlü olan hayatta kalır” teorisi.

² Burada bahsedilen, insan doğası hakkındaki tartışma, insanların özünde iyi mi, kötü mü olduğunun tartışmasıdır.

zaman birbirlerini öldüreceklerini (Hobbes'un herkesin herkese karşı savaşını) savunurlar ve böylece devleti, barışı getirmek ve sürdürmek için gerekli, çatışmaları çözümleyen bir kurum gibi gösterirler. “En güçlü olan hayatta kalır” teorisi böylece devletin varlığını meşrulaştırdığı gibi, devletle iç içe olan felaketleri, kolonileştirmeyi, emperyalizmi ve kapitalizmi de meşrulaştırır; her zaman devlete bağlı olmayan (ama çoğu zaman dine bağlı) ırkçılık, cinsiyetçilik³, heteroseksizm⁴ ve engelli ayrımcılığı⁵ da yine bu teori ile meşrulaştırılan felaketlerdir. Fakat ilk defa Kropotkin'in kapsamlı biçimde gösterdiği gibi, insan doğası diye bir şey yoktur ve bu gerçek artık antropolojide⁶ genel geçer kabul görmektedir. İnsanlar, ne doğası gereği iyi, ne de doğası gereği kötüdür; iki doğaya birden sahiplerdir. Bu yüzden mesele, bugün toplumda ortaya çıkan çatışmaları, yoksulluğu ve diğer sorunları nasıl çözeceğimizi bulmaktır.

³ Kadınlara yapılan ayrımcılık.

⁴ Homoseksüellere yapılan ayrımcılık.

⁵ Engellilere yapılan ayrımcılık.

⁶ İnsanların sosyal ve kültürel özelliklerini araştıran bilim.

Karşılıklı Yardımlaşma Nedir?

Karşılıklı Yardımlaşma, insanların birbirine yardım etmesi kavramı, ilk olarak Kropotkin tarafından kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve aynı adlı kitapta 1902’de yayımlanmıştır⁷. Kropotkin, karşılıklı yardımlaşmanın insan evriminde önemli bir etken olduğunu düşünür ve çalışması “en güçlü olan hayatta kalır” düşüncesine önemli bir eleştiri getirmiştir. Bu kitabında Kropotkin, çeşitli hayvan ve insan toplumlarında karşılıklı yardımlaşmanın önemini gösterir. Karşılıklı yardımlaşmaya dayalı toplumların nasıl daha barışçıl olduğunu gösterirken verdiği örnekler, yine antropologlar tarafından dünya çapındaki barışçıl toplumların ortak özellikleri olarak kabul edilmektedir. Modern antropoloji Kropotkin’in insan doğası diye bir şeyin olmadığını söyleyen teorisini onaylamıştır. Kropotkin, bu büyük tartışmada herhangi bir tarafı tutmak yerine, insanlarda ve hayvanlarda hem karşılıklı mücadelenin, hem de karşılıklı yardımlaşmanın olduğunu, ama türlerin hayatta kalması için, karşılıklı yardımlaşmanın daha önemli olduğunu göstermiştir. İnsanlar arasında çatışmadan daha fazla yardımlaşma vardır.

⁷ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

Karşılıklı yardımlaşma, insanların bireyci davranmak ya da daha kötüsü çatışmak yerine yalnızca maddi olarak değil, manevi olarak da yardımlaşması demektir. Yaşamın birçok alanında insanların rekabet etmek yerine herkesin yararına olacak şekilde beraber hareket etmesi demektir. Toplumsal dayanışmanın herkes için daha iyi olduğunun ve çatışmak yerine birbirimize yardım ettiğimizde yaşam kavgasını daha iyi vereceğimizin farkına varmak demektir. Diğer insanları düşman olarak değil, yoldaşların ve arkadaşların olarak görmek demektir. Karşılıklı yardımlaşma, eşit bir karşılık beklemeden paylaşmak demektir. Karşılıklı yardımlaşma ayrıca, birbirimizle savaşmak yerine ahenk içinde yaşamının bir örneğidir. Karşılıklı yardımlaşmanın en genel örnekleri, daha iyi sonuçlar için beraber avlanmak, tehlikelerden korunmak için beraber yaşamak, her tür işte birbirine yardım etmek, ihtiyaç zamanlarında birbirine destek vermektir. [Güney Afrika kültüründen somut örnekler, yazının devamında tartışılacaktır.]

Karşılıklı yardımlaşma, yardımın tamamen eşit olmasını ima etmez. Karşılıklı yardımlaşma daha çok “herkesten yapabildiği kadar, herkese ihtiyacı kadar” şeklinde bilinen komünist prensibe göre işler. Bunun prensibin kökeni, hepimizin bir olduğu, bütün insanlığın birbirine ait olduğu ve hepimizin

her birimiz için çalışmamız gerektiği düşüncesidir. Kropotkin, karşılıklı yardımlaşma pratiği sayesinde insanların bazı gerçeklerin farkına vardıklarını yazar: Bu deneyimler, insanların birbirlerine bağlı olduklarını, her birinin mutluluğunun herkesin mutluluğuna bağlı olduğunu ve herkesin eşit olduğunu fark etmelerini sağlar. Bunlar, birazdan detaylıca tartışacağımız, Afrika'daki Ubuntu kavramına çok yakındır. Ancak karşılıklı yardımlaşma, bu yardımın tek yönlü olduğunu da ima etmez. Tek yönlü yardımlaşma başka bir şeydir, onun adı hayırseverliktir.

“Kilise” ve Hayırseverlik

Tıpkı devlet gibi, kilise de insanların arasına girerek karşılıklı yardımlaşmayı yok etmeye çalışır. Genelde kiliseler, camiler, sinagoglar ve tapınaklar⁸ imeceyi yok eder ve yerine hayırseverliği koyarlar.

Hayırseverlik karşılıklı değildir. Sahip olanın olmayana vermesi, bir bağımlılık durumu yaratır. Hayırsever kişi, insanları güçlendirmez, onların tekrar ayakları üzerinde durmalarını sağlayacak şekilde yardım etmez. Kropotkin'e göre hayırseverin “yukarıdan esinlenir bir havası vardır ve

⁸ Bu bütün dinler için geçerlidir, çünkü hemen hepsi hayırseverliği öğretir.

bu yüzden yardımı alan insana karşı belli bir üstünlük ima eder”⁹. Muhtaç insanlara yiyecek ve giyecek dağıtan bir örgüte para vermek, hayırseveri suçluluk duygusundan kurtarır. Meşhur tabirle, hayırseverler gizlide çaldıklarının bir kısmını ortalık yerde geri verirler. Tabii ki, kıtlık gibi büyük kriz durumlarında, yetersiz gıda yüzünden insanlar açlık çekiyorsa, aç olanlara yemek verilmelidir. Fakat genelde yemek vermek, dışarıdan bedava yemek ithal etmek bağımlılık yaratır ve yerel ekonomiyi yok eder. İnsanların bağımsızlığını ve kendine yeterliliğini yok eder.

Hayırsever yardımlar sadece kiliseden gelmez. Aynı nedenlerle, STK yardımları da herkesin eşit ve özgür olduğu yeni bir dünyanın yaratıldığı süreçlere zarar verir.

Hayvanlar ve İnsanlarda genel olarak karşılıklı yardımlaşma

Kropotkin, kitabında böceklerin ve diğer hayvanların arasındaki karşılıklı yardımlaşmayı uzunca betimler. Hayvanlar arasındaki karşılıklı yardımlaş-

⁹ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

mayı anlatmak, Kropotkin'in evrimsel gerçeklere dayanan tezini kuvvetlendirir çünkü nihayetinde insanlar da belli hayvan türlerinden gelirler. Bu örnekler, insanlar insan olmadan önce bile doğal bir içgüdü olarak karşılıklı yardımlaşmanın var olduğunu gösterir.

Kropotkin, çok geniş bir çeşitlilikte örnekler verir ve hayvanlar aleminde genel kuralın rekabet değil karşılıklı yardımlaşma olduğunu gösterir. Şöyle yazar: 'Karıncalar ve kanatlı karıncalar "Hobbes'cu Savaşta"n" firar etmişlerdir ve bu sayede durumları daha iyidir.'¹⁰

Doğada görebileceğimiz gibi birçok hayvan türü sürüler halinde yaşar. Kropotkin, hayvanların sadece kendi türleriyle değil başka türlerle de yardımlaştıklarını gösterir (örneğin korunma amacıyla beraber hareket eden Zebralar ve Zürafalar). Hayvanların beslenme ihtiyacı ya da potansiyel eş için rekabet ederken birbirlerini öldürdüklerini inkar etmez. Ancak bize anlatılan "öldür ya da öl" olaylarının, hikayenin tamamı olmadığını net olarak ortaya koyar. Bazı hayvan türleri yaşamın akışı içinde ancak belirli durumlarda birbirlerini öldürürler ve bunu en sık yapanlar türlerinin en çok

¹⁰ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

hayatta kalanları değildir. Çoğu hayvan türü ise sadece yardımlaştıkları ve birbirlerini gözettikleri için hayatta kalabilirler.

Kropotkin karşılıklı yardımlaşmanın hayvanlarda genel bir kural olduğunu gösterir ve bu kuralı insanlara doğru genişletir. Özellikle insan türünün, yeryüzünde var olduğu zaman diliminin çoğunda (silahları icat edene kadar) çok korumasız olduğu için bu kurala bir istisna teşkil edemeyeceğini yazar. Yani insanlar eskiden beri, birbirlerine yardım etmek ve tehlikelerden korunmak için toplum içinde yaşamışlardır. Kropotkin şöyle yazar: “Dizginlenmeyen bireycilik, modern bir oluşumdur”¹¹.

Kropotkin, avcı toplayıcı toplumlardan tarım toplumlarına, Ortaçağ Avrupa toplumlarına ve günümüze kadar her dönemdeki insan toplumlarında karşılıklı yardımlaşmanın nasıl var olduğunu gösterir. Karşılıklı yardımlaşmanın, sömüren köle sahiplerine ve patronlara karşı, ya da insanları hem diğer toplumlara hem de kendi toplumlarına karşı savaşa süren otoriter şeflere, krallara ve diğer politikacılara karşı emekçilerin ve yoksulların bir korunma aracı olduğunu gösterir. Bu otoriteler insanları sömürmekle kalmaz, [sömürüyü sürdü-

¹¹ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

rebilmek için] vergi ödemeyenleri ya da orduya katılmayı reddedenleri cezalandırırlar. Kropotkin, insanların sadece küçük bir kısmının savaş çıkarmayı sevdiğini, çoğu insanın tek istediği şeyin, ailesi, arkadaşları ve komşularıyla birlikte barış içinde yaşamak olduğunu net bir şekilde ortaya koyar. Şöyle yazar: “Savaş, insanlığın hiçbir döneminde varoluşun olağan bir durumu değildi. Savaşçılar birbirlerini yok ederken ve papazlar bu katliamları kutlarken halklar günlük yaşamlarını sürdürür ve kendi yaşam mücadelelerine devam ederlerdi.”¹²

Dahası Kropotkin, yoksul insanların arasındaki dayanışmayı yok edip yerine bürokrasiyi koyan devletin karşılıklı yardımlaşma pratiklerini nasıl yok etmeye çalıştığını gösterir. Otorite, kendi yiyeceklerini yetiştiren yoksulları rahat bırakmak yerine vergi koyarak daha fazla çalışmaya zorlar.

Ancak, kendimizi “kötü” insanlardan korumak için savaşmamız gerektiğini ve insanın kendi kötücül doğasından korunmak için devletlere ihtiyacımız olduğunu söyleyenler sadece politikacılar değildir: tarihçiler de “insan yaşamının savaşlarla geçen kısmını abartmış ve barışçıl zamanları önemsemişlerdir. [...] belli ki kitlelerin yaşamına hiç dikkat

¹² Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

etmemişler çünkü toplumun çoğu barış içinde yaşamına devam ederken çok azı savaşa katılır”¹³. Bize sürekli, insanların savaşı yaratıklar olduğu ve doğası gereği birbirlerini öldürdüğü söylenir. Fakat gerçekler tam tersini gösterir ve Kropotkin bunu ilk işaret edenlerdendir. Çoğu insan barış içinde yaşamayı tercih eder. Kropotkin “Gerçekte insan, anlatılan savaşı varlıktan o kadar uzaktır ki...”¹⁴ der. Toplum içindeki karşılıklı yardımlaşma, kaçımızın barışı çizgilerde yaşamayı tercih ettiğini, savaşmak yerine yardımlaşmayı tercih ettiğini gösterir.

Dahası, karşılıklı yardımlaşma olmadan yoksullar ve işçi sınıfından insanlar hayatta kalamaz. Kapitalist sistem işçilerin bile kendi başlarına hayatta kalmasını imkansız hale getirir. İşte bu yüzden karşılıklı yardımlaşma kapitalist toplumda hala vardır, bu nedenle büyüyor ve daha iyi bir dünya inşa etmek istiyorsak büyümek zorunda.

Karşılıklı yardımlaşma, devlet ve kilise gibi devletsiz yapıların onu yok etmeye çalışmasına rağmen; bireyciliği yaratan, “en uygun olanın hayatta kalması” teorisine yeni anlamını veren ve 100 yıldan

¹³ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

¹⁴ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

fazladır süren kapitalizme rağmen bugün hala varlığını sürdürüyor. Gerçekten de, çoğu zaman kapitalizm içinde geçinebilmek için sömürmek ve bencil olmak gerekliymiş gibi gözüktür. Fakat Kropotkin'in yazdığı gibi: "İnsandaki evrimsel gelişimi barış ve bolluk dönemlerine rastlayan karşılıklı yardımlaşma eğilimi o kadar eski bir kökene dayanır ve insan türünün evrimi ile o kadar iç içe geçmiştir ki, tarihin bütün talihsizliklerine rağmen bugüne kadar korunarak kalmıştır."¹⁵

Karşılıklı Yardımlaşma, bir ailede ya da birbirine yakın bir toplulukta büyümüş herkesin bildiği bir şeydir. Aile üyeleri genellikle eit karşılık beklemeden birbirlerine yardım ederler. Dünyadaki birçok küçük kırsal toplulukta sadece aile üyeleri arasında değil, aynı zamanda komşular arasında yaygın bir pratiktir. Dünyanın birçok bölgesinde ve özellikle Güney Afrika'da, karşılıklı yardımlaşmayı daha da büyük, kültürel ölçekte görebiliriz. Hatta bu kültürlerde karşılıklı yardımlaşma için özel terimler vardır ve bunlar, zor koşullar nedeniyle yeni biçimlere evrilmiş olarak uygulanmaktadır.

¹⁵ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

Kropotkin, Kalahari'deki Buşmen¹⁶ kültüründeki karşılıklı yardımlaşmayı zaten yazmıştı ve onlardan hayranlıkla bahsetmişti. Kropotkin'e göre "İlkel¹⁷ Komünizm" (yani endüstriyel olmayan bir toplumdaki komünizm) altında yaşıyorlardı. Afrika (ve dünyada) diğer birçok grup gibi, Buşmenler her şeyi herkesle paylaşarak – grubun dışındaki-lerle bile – karşılıklı yardımlaşmayı uygulamakla kalmadılar¹⁸, aynı zamanda şefleri de yoktu ve bu yüzden ilkel anarşistler" olarak kabul edilebilirler¹⁹. Pastadan daha büyük dilim almaya çalışan ve eşitlikçi pratikleri tehdit eden şeflere güvenmiyorlardı. Kropotkin Buşmenler için "Ava beraber çıkarlar ve ganimeti tartışmadan paylaşırlardı; yaralıları asla bırakmaz ve yoldaşlarına güçlü bir sevgi gösterirlerdi"²⁰. "Bir Hottentot'a bir şey verildiği

¹⁶ O dönemde bu halk için kullanılan "Hottentot" terimi artık haklı olarak uygunsuz kabul ediliyor.

¹⁷ ilkel terimi Kropotkin tarafından aşağılayıcı olarak kullanılmamıştır

¹⁸ Geçmiş zaman kullanarak yazıyorum çünkü Buşmen kültürünün büyük bir kısmı koloncilik ve kapitalizm tarafından yok edilmiştir.

¹⁹ Anarşist toplumlar hakkında birçok çalışma vardır, örneğin: Barclay, Harold (1996): Yönetimsiz Halklar. Anarşinin Bir Antropolojisi. Londra: Kahn & Averill

²⁰ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

zaman onu hemen orada bulunanlara paylaştırırdı [...]. Yalnız yemek yiyemez ve ne kadar aç olursa olsun oradan geçenleri çağırıp yemeğini paylaşır”²¹.

Bununla birlikte, karşılıklı yardımlaşma sadece Güney Afrika’daki Buşmenler arasında var olmamıştır. Hele de sadece geçmişte uygulanan bir şey hiç değildir. Güney Afrika’da birbirine benzeyen ama değişik terimlerle bilinen birçok karşılıklı yardımlaşma örneği vardır. Üstelik, karşılıklı yardımlaşmayı Güney Afrika’daki bütün etnik gruplar arasında görebiliriz.

Güney Afrika’da karşılıklı yardımlaşma çoğu zaman Ubuntu düşüncesine dayalıdır. Ubuntu kelimesi, Zuluca olmasına rağmen Güney Afrika genelinde diğer gruplar tarafından da yaygın olarak kullanılır. Özellikle Güney Afrika’da Ubuntu hakkında çok sık yazılır ve konuşulur. Ayrıca çoğu zaman kiliseyle ilişkilidir. Ubuntu belirli özellikleriyle karşılıklı yardımlaşmaya benzer ama birçok özelliğiyle insanların yoksulluğu kabul etmesine yol açar ve bu nedenle durumlarının iyileşmesine engel olur. Bu yüzden, hiçbir dinle ilişkisi olmayan, gerçek karşılıklı yardımlaşma pratiklerinden bahsetmek çok daha ilginçtir.

²¹ Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

Genel olarak kırsal Afrika’da tarlalarda birbirine yardım etmek çok yaygındır. Tarlalar çoğu zaman ortak işlenir ve o gün tarlası işlenen kişi, yardım edenlere yemek ve içecek temin eder. Tarlalar dönüşümlü olarak işlenir ve böylece tarla sürme ve hasat mevsiminde herkesin tarlası işlenmiş ve herkes yemek yemiş olur.

Aynı komünal çalışma, ev inşaatında birbirine yardım etmek konusunda Güney Afrika’nın her yerinde görülebilir.

Kültürel pratiklere ek olarak, cenazeler için para biriktiren ve ailede hayatını kaybeden biri olduğunda birbirlerine yardım eden cenaze topluluklarında olduğu gibi, insanlar (özellikle kadınlar) sivil topluluklarda bir araya geldikçe Güney Afrika’nın her yerinde karşılıklı yardımlaşmanın yeni örnekleri ortaya çıkıyor. Böyle topluluklar aynı zamanda ölenin akrabalarına destek sağlıyorlar. Bu yeni oluşumlar genelde yoksulluğun sonuçlarıyla ilgili.

Güney Afrika’da yeni olan bir başka örnekse, insanların birbirlerine yardım ederek belirli bir süre para biriktirdiği ve (buzdolabı gibi) gerekli ev eşyalarını aldığı “stokvel” lerdir.

Güney Afrika’nın yoksul bölgelerindeki kreşlerde, iş bulmayan bir kadının işe giden kadınların

çocuklarına bakması çok yaygındır ve bakıcı bunun karşılığında yemek alır.

Kültüre Dayalı Karşılıklı Yardımlaşma

Çok saldırgan oldukları söylenen Zulular, sadece şeflerin ya da az sayıda insanın savaş istediği ama çoğunluğun barış içinde yaşamak istediği nüfuslara iyi bir örnektir. Ancak Zulular arasında karşılıklı yardımlaşma en az diğer etnik gruplar kadar yaygındır. Bazı Zulu şeflerinin saldırgan oldukları açıktır (bütün şefler gibi çünkü güç yozlaştırır). Ama halklar hep barış ve dayanışma içinde yaşadılar. Geçmişten bugüne, Zulular arasında karşılıklı yardımlaşmanın birçok örneği vardır.

Zulu toplumu genel olarak “bir insan, diğer insanlar sayesinde insandır” diye tercüme edilebilecek olan ve kişinin birey olabilmesi için toplumsal bütüne ihtiyacı olduğu anlamına gelen “umuntu ngumuntu ngabantu” deyişi etrafında örgütlenir.

Karşılıklı yardımlaşma farklı Zulu terimleriyle bilinir. Bunlardan biri, tarlaların sürüldüğü mevsimde birisinin tarlasında ortaklaşa çalışılan ve yardım edenlerin yemek ve geleneksel bira aldığı

“ilimo”dur. Bir sonraki hafta ise başka birinin tarlası sürülür.

Cenaze cemiyetinin Zulu’daki adı masingcwabane, “birbirimizi gömelim” anlamına gelir. Cemiyete katılanlar her ay belli bir miktar para katkıda bulunurlar. Birisi hayatını kaybettiğinde bu para kullanılır. Belli bir miktar da ölenin akrabalarına verilir. Cenaze masrafları, tabut, çadır, sandalyelerin masrafları karşılanır.

“Birbirimizi inşa edelim” anlamına gelen Zulu sözcüğü, masakhane, evlerin ortak inşa edilmesini anlatır.

Izandla ziyagezana (Zuluca) “elleri yıkarken, bir el diğerini yıkar” anlamına gelir. İki el de diğerini temizlenmesine yardım eder. Bu yüzden insan olarak bizim de ellerin birbirine yardım ettiği gibi birbirimize yardım etmeliyiz.

Sotho ve Tswana kültüründe karşılıklı yardımlaşma, letsema olarak bilinir. Letsema, insanların ortak bir amaç için bir araya gelmesidir ve bunun sonuçlarından katılan herkes faydalanır. Örneğin alt-yapı inşaatı gibi ortak projelerde köyün dayanışma içinde çalışmasına işaret eder.

Sotho ve ayrıca Pondo kültürlerindeki bir başka komünist özellik çocukların komünal olarak büyütülmesidir. Herkes bütün çocuklara bakar. Onlar bütün komünün çocukları olarak görülür. Başka bir de-

yişle, herkes herkesin çocuklarını büyütmesine yardımcı eder.

Pedi kültüründe kobufedi, birbirinin tarlasında beraber çalışmaya verilen isimdir. Sebzelerin yetiştirilmesine ve ekinlerin ve hayvanların bakımına herkes yardım eder çünkü bu, topluluğun bütününe hizmet eder.

Xhosa kültüründe dibanisani, “daha iyi bir gelecek için beraber çalışalım” demektir. İnsanların bir araya gelip birbirine yardım etmesini anlatan genel bir terimdir. Örneğin törenler her yıl başka bir yerde yapılır ve bütün hazırlıkları oradaki insanlar yapar. Kulübeler yandığında herkes yeniden yapmak için birbirine yardım eder. Cenazelerde ve düğünlerde insanlar temizlik ve yemek işlerinde birbirine yardım eder.

Venda kültüründe karşılıklı yardımlaşma uthusana olarak bilinir ve “birbirine yardım etmek” anlamına gelir.

Swaziland’ta lilima, Karşılıklı Yardımlaşma’nın Swatice karşılığıdır. Komşunun komşuya yardım etmesine işaret eder.

Güney Afrika’nın her yerinden, bu makalede bahsedilmeyen ama hepsi buradakilere çok benzeyen ve çok canlı birçok örnek vardır. Yüksek suç oranına rağmen (ki Güney Afrika’daki devasa eşitsizliklere bağlıdır) ve topluma karşı işlenen suçlara

rağmen, daha iyi bir dünya inşa edebileceğimiz birçok olanak vardır.

Günümüz Toplumuyla İlişkisi

Karşılıklı yardımlaşma pratiklerinin çoğu unutulmuştur çünkü bunlar devlet tarafından yok edilmiştir. Devlet insanların bağımsız olmasını, kendi ürününü yetiştirip ondan bağımsız yaşamasını istemez, insanları kontrol etmek ister. İnsanlar kendi yiyeceğini yetiştirmeyi bile unuttu. Şanslı olanlar işçi oluyorlar; kalanlar ise geçinmek için tek şansları dilenmek ya da suç işlemek olan işsizler.

Şehir hayatı çoğu zaman insanların kültürünü yok etmekle kalmıyor, aynı zamanda bireyciliği yaratarak ve karşılıklı yardımlaşmayı unutturarak toplumumuzu yok ediyor. Kropotkin, “Hottentotlar arasında, yemeği paylaşmak isteyen olup olmadığını sormak için üç kere yüksek sesle çağrı yapmadan yemek bir skandal olurdu. Şimdi saygıdeğer bir vatandaşın yapması gereken tek şey vergi ödemek ve aç kalanları öyle bırakmaktır.”²² derken bunu göstermiştir. Kriz dönemlerinde bu ölümcüldür.

²² Kropotkin, Piotr (2006 [1902]) Karşılıklı Yardımlaşma. Evrimin Bir Ögesi. Mineola, New York: Dover

Birçok kasabada ortak sebze bahçeleri işleyen ya da başka şeyler paylaşan birkaç kişi görüyoruz. Yukarıdaki örnekler karşılıklı yardımlaşmanın hala canlı olduğunun ve büyümeye devam ettiğinin işaretleridir çünkü insanlar birçok sorunumuzu, birbirimize yardım ederek ve beraber çalışarak çözebileceğimizi görüyor. Kropotkin, bugün özellikle de şehirlerdeki toplumun yüzlerce yıldır yaşayan ve kırsalda hala canlı olan pratiklerden öğrenebileceğini açıkça göstermiştir. Karşılıklı yardımlaşma, devletten ve hayır kurumlarından bağımsızlığımızın bir bölümünü geri almak için bir yoldur. Daha iyi bir dünyayı bunun üzerine inşa etmeliyiz ve daha iyi bir dünya bunun üzerine inşa edilmelidir.

Anarşist Kütüphane

Stefanie Knoll
Güney Afrika'da Karşılıklı Yardımlaşma
Nisan, 2009

Anarşist Ekonomi Tartışmaları - 16, Meydan
Gazetesi

Çeviri: Özgür Oktay

Çevirenin Notu:

Zabalaza Anarşist Komünist Cephesi: Güney

Afrika'da 2003'den beri örgütlü olan ZACF'nin ismi, Zulu ve Xhosa dillerinde mücadele anlamına gelir. Daha önce ZabFed ismiyle, çoğu Soweto ve Johannesburg'da bulunan anarşist kolektiflerin, 80 ve 90'larda verdiği ırkçılık karşıtı mücadele sonrasında, Platformist-especifista düşüncesine yakınlaşması ve birleşmesi ile başlayan ZACF, işçi mücadelesinin yanı sıra Gauteng'da

Özelleştirme-Karşıtı Forum ve Topraksız Halk Hareketi gibi toplumsal hareketlerle birlikte çalışmıştır. ZACF'la ilişkili ve 1990'larda bir yeraltı kolektifi olarak başlamış olan Zabalaza Kitapları, anarşizm, devrimci sendikalizm ve kadın özgürlüğü konusunda klasik ve güncel kitaplar, kitapçıklar ve müzikler yayınlamaktadır.

tr.anarchistlibraries.net